

ТРАНСКОРДОННИЙ КЛАСТЕР ЯК ФОРМА ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ЄВРОРЕГІОНІВ

У статті розглянуто проблеми створення транскордонних кластерів у контексті перспектив євроінтеграції України. Визначено роль і особливості кластерних утворень як нової форми просторового розвитку єврорегіонів у структурі транскордонного ринку. Досліджено механізм формування їх конкурентних переваг у процесі розширення ЄС.

The article is devoted to the problems of creation of cross-border clusters in the context of the prospects of Ukrainian European integration. The role and peculiarities of cluster formations as a new form of spatial development of euroregions in the structure of cross-border market are defined. The mechanism of formation of the competitive advantages in the process of EU enlargement is studied.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Наприкінці минулого століття регіональна політика ЄС перейшла до нової парадигми – від застосування механізмів ліквідації диспропорцій регіонального розвитку шляхом міжрегіонального перерозподілу ресурсів до мобілізації природно-ресурсного потенціалу територій і застосування принципу субсидіарності. Цей підхід було використано суміжними прикордонними регіонами Європи, які налагодили взаємні контакти між державними регіональними органами влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, суб'єктами господарювання територій, об'єднуючи зусилля для вирішення спільних проблем, і від співробітництва за окремими транскордонними угодами перейшли до співробітництва в рамках єврорегіонів. В умовах глобалізації та регіоналізації світової економіки зростає роль регіонів держав у вирішенні проблем покращання якості життя населення [1, с.28]. Особлива увага приділяється транскордонним проблемам, вирішення яких пов'язано з розвитком теоретико-методологічних засад, систематизацією організаційних форм, розробкою регіональної політики в сфері транскордонного співробітництва, які повинні базуватися на рекомендаціях Ради Європи та Європейського Союзу.

З метою підвищення ефективності співпраці та усунення негативного впливу наявності кордонів і досягнення повномасштабного інтегрованого простору сучасна регіональна політика ЄС щодо розвитку транскордонних регіонів зумовила пошук нових форм транскордонного співробітництва. Переважна більшість країн-членів ЄС вже прийшли до єврорегіональної форми транскордонного співробітництва як уніфікованої структури, що координує співробітництво та у багатьох випадках виконує роль організаційно-фінансового центру реалізації транскордонних проектів. Проте цього виявилось недостатньо з огляду на розвиток міжнародної конкуренції і підвищення ролі регіонів у самостійному вирішенні власних проблем [2, с.491]. Крім того, в умовах глобалізації спостерігається відхід від ієрархічних структур управління, що наразі не можуть забезпечити високий рівень конкурентоспроможності будь-яких об'єктів. Науковці стверджують, що конкурентоспроможність і процес кластеризації нерозривно пов'язані й взаємно обумовлені. Широкомасштабне використання кластерного підходу довело його ефективність, зокрема, в транскордонних регіонах, що повною мірою включилися в процеси кластеризації, незважаючи на наявність кордонів і отримуючи синергетичні ефекти на транскордонних ринках [3, с.10].

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Кластерний підхід до структурування економіки, обґрунтування стратегій регіональної промислової політики та

підвищення конкурентоспроможності економічних систем є загальновизнаним у розвинутих країнах. Основоположником сучасної концепції кластерів та їх впливання на формування конкурентних переваг є М. Портер. Суттєвий внесок у вирішення проблем конкурентоспроможності регіонів та функціонування галузевих кластерів зробили Й. Шумпетер, Ф. Перру, В. Прайс, І. Ансофф. Дослідженню концепції кластерів та обґрунтуванню організаційно-економічного механізму їх формування в Україні присвячено праці вітчизняних економістів: В. М. Гейця [1, с.285–423; 2, с.129–608; 3, с.10–11], С. І. Соколенка [4; 5, с.31–35], М. П. Войнаренка [6, с.27–30], А. І. Ковальова, В. І. Захарченка [7, с.180], В. М. Осипова, Ю. М. Бажала, Н. А. Мікули [9, с.30–42; 10, с.129–141; 11, с.129–141; 12, с.103–176] та ін. У наукових працях цих учених визначено теоретико-методологічні аспекти конкурентного кластерного розвитку. Так, на думку С. І. Соколенка, «кластери створюють унікальну підставу для розвитку інноваційної діяльності, підвищення продуктивності та рентабельності сектору малих і середніх підприємств. Кластери – істинне дитя глобалізації, підвищення ролі регіонів, створюють основу для притоку іноземних інвестицій, навчання широкого кола підприємців і міцного розвитку малого і середнього підприємництва, підвищення гнучкості та мобільності компаній, створення широкого спектру мережових структур» [4, с.69].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Впровадження кластерного підходу вважається в Європі одним із ефективних засобів забезпечення конкурентоспроможності національної та регіональної економіки. Реалізація загальноєвропейських засад просторового розвитку, розширення ЄС до кордонів України, активізація транскордонного співробітництва та реалізація Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року зумовили необхідність розробки і впровадження нових механізмів підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів, серед яких особлива увага приділяється кластерному підходу. Транскордонне співробітництво, що спрямоване на підвищення ефективності використання природно-ресурсного потенціалу прикордонних територій, на об'єднання зусиль для вирішення спільних та ідентичних проблем по обидва боки кордону дає можливість застосувати кластерний підхід до транскордонного регіону.

Невирішеними залишається багато питань щодо ролі кластерів у регіональному розвитку транскордонної економіки. Наявність невирішених наукових проблем, пов'язаних з необхідністю залучення кластерного потенціалу до процесів економічного зростання транскордонних регіонів, недостатній рівень дослідження тенденцій його розвитку зумовлюють актуальність даної теми.

Перед економічною наукою постає завдання розробки принципів і механізмів, необхідних для реалізації такої промислової політики, яка б забезпечувала стійкі темпи економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності на всіх рівнях. Цим цілям відповідає методологія формування кластерів глобальної конкурентоспроможності, які за М. Портером є «внутрішніми точками зростання» регіональної і національної економіки. Завдання підвищення конкурентоспроможності вітчизняної промисловості свідчать про те, що проблема розробки механізму впровадження транскордонних кластерних об'єднань підприємств галузі є своєчасною та актуальною.

Постановка завдання. Метою статті є визначення перспектив використання кластерного механізму та обґрунтування кластерною стратегії щодо інноваційного просторового розвитку транскордонних регіонів в умовах посилення інтеграційних процесів та розвитку транскордонної кооперації. В даному контексті автор вважає за необхідне розкриття передумов та ключових факторів формування транскордонних кластерів, а також з'ясування їх ролі в процесі нарощення інноваційної спроможності євро регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на доведену міжнародною практикою ефективність, розвиток кластерних систем в Україні відбувається надто повільно. Тим не менш, для української економіки є вигідним створення не тільки «внутрішніх», але й

транскордонних кластерів, що передбачає інтенсивний обмін ресурсами та технологіями в межах єврорегіонів. Такі кластери зумовлюють створення єдиного інноваційного та інформаційного простору, трансферту технологічних та управлінських рішень у сфері кластеризації промисловості, тобто забезпечують взаємне укріплення конкурентоспроможності транскордонного регіону.

Інтеграційні процеси у сфері формування транскордонного регіону відбуваються у всіх видах діяльності – економічній, культурній, політичній та у мережі розселення. Процеси економічної інтеграції охоплюють інтенсивний доповнюючий обмін благ та циркуляцію чинників виробництва (праці, капіталу та послуг) і створення спільних економічних ринків (праці, фінансового тощо). Ці процеси є суттєвим чинником формування як територіального, так і транскордонного регіону, а саме:

- 1) субдержавне виділення секторних систем економічної діяльності, що характеризуються певною замкненістю, у межах якої балансуються фактори виробництва, що визначають доходи і рівень життя населення, а також темпи розвитку економіки;
- 2) формують самоорганізацію цієї підсистеми через відповідні «імпульси» та створення умов, що діють в межах підсистеми;
- 3) визначають економічні інтереси людей, що отримують економічну користь від цієї замкненості;
- 4) зміцнюють співпрацю та кооперативну діяльність.

Трансдордонні ринки – це об'єднані національні регіональні ринки товарів, послуг, капіталів, праці, якими неформально користуються громадяни сусідніх територій для задоволення власних потреб (домашнього господарства) в межах діючих національного та міжнародного законодавств. Трансдордонний ринок товарів – це сфера руху товарних потоків між постачальниками і споживачами, які знаходяться по різні боки кордону, а також здійснення конкретної господарської діяльності, пов'язаної з реалізацією та переміщенням товарів через кордон в межах певного трансдордонного регіону та в рамках діючих національного та міжнародного законодавств.

Створення кластерів на трансрегіональному рівні є однією із поширених форм інтеграції при формуванні партнерських зв'язків між підприємствами. Розвиток партнерства між фірмами у межах трансдордонних кластерів може принести значні вигоди як бізнесу, так і економіці в цілому [5, с.31]. Вони передбачають: зростання рівня досвіду, що забезпечує компанії більш глибокі відносини у їхніх ланцюгах постачання і забезпечує потенціал міжфірмового навчання і співробітництва; здатність фірм реалізувати ефект масштабу завдяки більш широкій додатковій спеціалізації виробництва в межах кожної фірми, спільній закупівлі сировини для отримання оптових знижок, або спільному маркетингу; зміцнення суспільних й інших неформальних зв'язків, які призводять до створення нових ідей і нових підприємств; поліпшення інформаційних потоків у межах кластера, наприклад, використовуючи постачальників фінансових послуг [6, с.28].

Трансдордонні кластери охоплюють суміжні території сусідніх держав, до їх складу входять інституції, розміщені по обидва боки кордону. Тому трансдордонні кластери можна визначити як групи незалежних компаній та асоційованих інституцій, що мають такі ознаки: географічно зосереджені у трансдордонному регіоні; співпрацюють та конкурують; спеціалізуються у різних галузях; пов'язані спільними технологіями та навичками і взаємодоповнюють одна одну. Особливістю трансдордонних кластерів є те, що учасники кластерів розміщені у різних податкових, митних, законодавчих середовищах сусідніх країн, однак можуть мати спільні підприємства та організації, користуватися спільною інфраструктурою і функціонують насамперед на трансдордонних ринках. Доречно згадати, що конкурентне середовище прикордонного регіону визначається й конкурентним середовищем сусідньої території.

Трансдордонні кластери створювалися в Європі паралельно з формуванням єврорегіонів. Більшість із них працюють без координуючих структур або користуються послугами агентств регіонального розвитку, що одночасно є учасниками єврорегіонів.

Єврорегіони можна використовувати як координуючі структури тих транскордонних кластерів, учасниками яких є суб'єкти господарювання прикордонних територій України. Для обґрунтування цієї думки звернемося до аналізу процесів розвитку єврорегіонів країн-членів, зокрема, нових членів ЄС. Аналіз дозволяє виокремити такі стадії розвитку єврорегіонів:

- створення інформаційних центрів та правничих консультацій;
- розвиток співпраці у сфері культури;
- розвиток економічної співпраці на початкових стадіях, прикордонна торгівля.

Перші спільні проблеми, для розв'язання яких необхідна була координованість дій обох сторін, стосувалися розбудови прикордонної інфраструктури та проблеми довкілля, зокрема використання спільних природних ресурсів – річок, лісів, гір тощо. Тому подальше поширення єврорегіональної співпраці відбувалося в напрямках розбудови комунікаційної інфраструктури, охорони довкілля, просторового планування.

Одночасно, співробітництво в культурній сфері поширилося на освіту та науку, туристично-рекреаційну діяльність, що зумовило підвищення активності мешканців прикордонних територій щодо самозайнятості, участі в громадських організаціях тощо. Активізація співпраці та її стимулювання з боку ЄС сприяли створенню концепцій спільного розвитку єврорегіонів, що, у свою чергу, працювало на розроблення стратегій спільного розвитку транскордонних регіонів і механізмів їх реалізації. Детальний аналіз соціально-економічного розвитку транскордонного регіону дозволив розробити більш вагомні транскордонні проекти, наприклад, створення спільних промислових зон чи формування транскордонних кластерів. Так, необхідність створення конкурентоспроможної економічної системи в транскордонному регіоні зумовили пошук рішень з позицій можливостей спільного використання існуючих та створення нових потужностей, а також розвитку виробничо-технічної кооперації (сільськогосподарських, промислових підприємств, обслуговуючих (сервісних) організацій, інноваційна та інвестиційна діяльність) [7, с.166].

Формування промислових кластерів, які визначають структурну основу економічного зростання у транскордонних регіонах, міцні партнерські відносини сприяють досить швидкій трансформації результатів наукових досліджень в регіональну промислову політику [8, с.30]. При цьому утворення нових промислових кластерів часто розглядається як база регіонального ендогенного економічного зростання. Вигоди для бізнесу від розвитку кластера залежать переважно від особливостей останнього, але узагальнено можуть проявлятися у зниженні витрат поточної діяльності, підвищенні гнучкості та конкурентоспроможності при створенні нових продуктів, технологій, з'являються можливості для більш успішного виходу на міжнародні ринки, формується основа, базис для одержання додаткових конкурентних переваг, обумовлених не властивостями товару, послуг, а наявністю розвинених систем просування товару; управлінських рішень на основі вивчення змін зовнішнього середовища. Для малих і середніх підприємств транскордонній кластер може істотно знижувати бар'єр виходу на ринки збуту продукції та поставок робочої сили, сировини та матеріалів.

У свою чергу, підвищення ефективності діяльності підприємств кластера повинне збільшити базу оподаткування (відрахування у бюджети різних рівнів), зайнятість, рівень доходів населення, підвищення стійкості та конкурентоспроможності транскордонних територій [9, с.59].

Головним завданням транскордонної кластеризації є підвищення конкурентоздатності економіки транскордонного регіону, що створить низку переваг не тільки учасникам бізнесу у вигляді зростання продуктивності діяльності, зниження трансакційних витрат, ширшого доступу до ринків збуту, технологій, економії від масштабів та досягненні синергетичного ефекту, але й сприяє зміцненню конкурентного статусу єврорегіону, активізації підприємницької активності, підвищенню інвестиційної привабливості, найбільш раціональному використанню ресурсів, удосконаленню

інноваційного середовища, зростанню експортного потенціалу та забезпеченню стійкого розвитку соціальних процесів.

За висловом М. Портера, географічна кластеризація – один із найбільш динамічних та швидко поширюваних процесів сучасного економічного розвитку. Експерти ОЕСР стверджують, що інноваційні кластери виступають «двигунами економічного зростання національних економік, а реалізація кластерних ініціатив – ключовим інструментом нарощення конкурентоспроможності країн». Ця теза підтверджується статистичними даними, які демонструють роль кластерів в економічному розвитку окремих країн. На початку 1980-х рр. кластерна концепція набула якісно нового практичного значення – перетворилась на ключовий елемент економічної та інноваційної політики провідних держав світу, а кластерні ініціативи отримали статус ефективних інструментів підвищення конкурентоспроможності як окремих регіонів, так і національних економік у цілому. Вперше кластерна стратегія розвитку була розроблена та імплементована в 1989 р. у штаті Флорида в США, а до 1992 р. ще два штати – Арізона й Орегон – сформували та застосували аналогічні стратегії. Починаючи з 1990-х рр., кластерна політика офіційно реалізується урядами США, Австралії та Нової Зеландії. У 2006 р. Європейська Комісія в комюніке «Впроваджуючи знання у практику: загальна інноваційна стратегія для Європейського Союзу» визнала, що «мобілізація потенційних та стимулювання діючих кластерів являються критично важливими заходами в контексті реалізації Лісабонської стратегії» [10, с.131].

Кластери неминуче асоціюються з мережами, що є формальними та неформальними організаціями, які спрощують обмін інформацією та технологіями, а також сприяють координації заходів та співробітництва між членами кластеру. Транскордонні кластери охоплюють суміжні прикордонні території сусідніх держав, до складу яких входять інституції та фірми, розміщені по обидва боки кордону. Тому транскордонні кластери можна визначити як групи незалежних компаній та асоційованих інституцій, які: географічно зосереджені у транскордонному регіоні; співпрацюють та конкурують; спеціалізуються у різних галузях, пов'язані спільними технологіями та навичками і взаємодоповнюють одна одну, що в кінцевому підсумку дає можливість отримання синергетичних та мережевих ефектів, дифузії знань та навиків [11, с.112].

Існують такі моделі формування транскордонних кластерів:

1. Монополярний (асиметричний) транскордонний кластер може сформуватися у випадку, коли суміжні регіони сусідніх країн суттєво відрізняються за рівнями економічного розвитку чи впровадження кластерних підходів, або інституційними системами. У цьому випадку кластер, що сформувався по один бік кордону, в процесі свого розвитку буде залучати окремі підприємства-субконтрактори, місцевих постачальників (наприклад для постачання сировини, комплектуючих) або організації збуту (для завоювання ринку) у свою мережу. Унаслідок обміну досвідом, передачі знань та технологій, створення нових підприємств, по іншій бік кордону поступово також може сформуватися повноцінна кластерна мережа. Ще один різновид такого кластеру може бути у випадку розміщення філії ТНК на території регіону, навколо якої поступово сформується мережа постачальників та суміжних підприємств.

2. Біполярний (поліполярний) транскордонний кластер. Інша модель транскордонного кластеру – біполярна чи поліполярна у випадку, коли область межує більш ніж з однією країною (наприклад, Закарпатська обл.). Вона заснована на підході, що транскордонна мережа базується на існуванні регіональних мереж (кластерів) як засновницьких елементів. У межах цього встановленого статусу будується транскордонна мережа. Існуючі функції кожної із регіональних мереж будуть гармонізовані і відкриті для підприємств регіонів-партнерів.

В умовах європейської інтеграції все більше кластерів у Європі спрямовують свої зусилля на пошук нових ринків та ресурсів поза національними кордонами. Проте, у цьому процесі, вони зустрічають численні труднощі навіть в тих умовах, коли міжнародні

зв'язки формуються між країнами, що належать єдиному ринку ЄС. На рівні ЄС та країн-учасників розробляються подальші дії, спрямовані на розвиток транскордонної та міжрегіональної економічної кооперації. Важливою складовою кластерної політики стає передача кращих практик через кордони і підтримка міжнародних зв'язків національних і регіональних кластерів, зокрема у рамках Сьомої рамкової програми та програм міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Таким чином, транскордонні кластери у Європі вже є досить відомим явищем, їх підтримка забезпечується не лише на національному рівні, але й на загальноєвропейському, зокрема, шляхом реалізації регіональної політики ЄС, однією із умов якої є наявність стратегії спільного розвитку транскордонних регіонів.

Стратегія спільного розвитку транскордонного регіону – це план дій, що передбачає співробітництво, у якому задіяні органи державної влади та місцевого самоврядування, компанії та інші інституції з обох боків кордону. Загалом цей план дій повністю відповідає плану щодо формування та підтримки кластерів, зокрема, транскордонних. Застосовуючи концептуальний підхід до оцінки перспективності чи конкурентоспроможності кластерів, запропонований М. Портером на початку 1990-х років, варто насамперед відмітити, що конкурентоспроможність кластера визначається як продуктивність, якої можуть досягнути його підприємства, розташовані на певній території. Причому, ключовим визначальним фактором продуктивності кластера є географічна близькість його підприємств. М. Портер визначив дві ємні категорії факторів, які спричиняють вплив на конкурентоспроможність. До першої категорії факторів належать соціальні, політичні, макроекономічні та законодавчо-правові умови, до другої – мікроекономічні. Програма ІНТЕРРЕГ II, яка мала забезпечити умови, за яких національні кордони не ставали б перешкодою для європейської інтеграції, у тому числі, економічної, стала найбільшим джерелом фінансування кластерів. До соціальних умов можна аргументовано віднести сподівання підприємців розширити свої ринки збуту та підвищити рентабельність виробництва товарів та послуг внаслідок падіння державних кордонів, як перепон для ведення економічної діяльності через державні кордони [12, с.79].

Основними завданнями щодо формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів є:

- 1) підвищення конкурентоспроможності транскордонних регіонів, підвищення індексу людського життя;
- 2) сприяння утворенню нових та розвитку існуючих євро регіонів як інституційної платформи для виявлення транскордонних кластерних ініціатив та розвитку транскордонних кластерів;
- 3) забезпечення інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємств та інших суб'єктів господарювання, розташованих у транскордонних регіонах, впровадження нових технологій у виробництві товарів та послуг.

Переваги кластеру повною мірою реалізуються завдяки таким сучасним управським технологіям, як субконтрактація і аутсорсинг – «впадаючий ззовні», оснований на виділенні ключових коопераційних позицій та фокусуванні всіх господарських зв'язків саме на них. Процес субконтракції передбачає наявність головного підприємства – «контрактора» та безліч малих та середніх підприємств – «субконтрактація». Контрактор та субконтрактор укладають між собою договір, відповідно до якого контрактор доручає одному або декільком підприємствам (субконтракторам) виробництво деталей, комплектуючих або вузлів, необхідних для виробництва кінцевого продукту. Аутсорсинг передбачає таку взаємодію, за якої «зовнішнє» підприємство, яке продає замовнику свої товари або послуги, включається в «управлінські контури» замовника як функціональний підрозділ, залишаючись при цьому юридично та організаційно незалежним.

До напрямків державної регіональної кластерної політики належать:

- виявлення та моніторинг ситуації розвитку економічних кластерів на територіальному

- рівні, а також визначення структури кластерів;
- територіальна локалізація його окремих ланок, співфінансування аналітичних дослідів перспектив розвитку кластерів на зовнішньому ринку, оцінка виявлення кластеру на територію та соціальну сферу;
 - формування комунікаційних ділянок для потенційних учасників територіальних кластерів, у тому числі, за рахунок їхньої інтеграції в процес розробки та обміркування стратегії регіонального розвитку;
 - сприяння консолідації учасників кластеру (у тому числі, через асоціативні форми), реалізація програм сприяння виходу підприємств кластеру на зовнішні ринки, проведення спільних маркетингових досліджень та рекламних заходів, реалізація освітньої політики, узгодженої з основними представниками кластеру, забезпечення можливості комунікації та кооперації підприємств та освітніх закладів.

Транскордонному кластеру як новій формі просторової організації виробництва М. Портер надає перевагу в забезпеченні конкурентоспроможності країни. Це пояснюється тим, що кластер дає можливість використовувати позитивні ефекти двох способів координації ринкової системи – внутрішньо-корпоративної взаємодії та ринкового механізму – з метою інтенсифікації та підвищення ефективності дифузії нових знань та технологій [13, с.67]. В межах кластеру інновації – продукт діяльності кількох фірм або науково-дослідних центрів – поширюється мережею технологічних взаємозв'язків у загальному регіональному економічному просторі. Крім того, диверсифікація джерел нових знань спрощує комбінацію факторів виробництва та активізує інноваційну діяльність. Таким чином, інноваційний кластер є не випадковою концентрацією різноманітних технологічних ідей, а впорядкованою системою дифузії нових знань і технологій. При цьому важливою передумовою трансформації винаходів у інновації (винаходи, що знайшли практичне застосування) є формування розгалуженої мережі сталих зв'язків між усіма учасниками кластера – так званих «технологічних мереж».

Можна виділити три позитивних ефекти розвитку кластерів:

- масштабу;
- спілловерного (поширення);
- синергетичного.

Ефект масштабу досягається при нарощенні обсягів виробництва та полягає в зниженні собівартості продукції за рахунок скорочення частки постійних витрат у її структурі. Спілловерний ефект відображає зниження питомих витрат підприємства у довгостроковій перспективі внаслідок диверсифікації діяльності та асортименту продукції та послуг відповідно до специфіки споживацьких уподобань. Ефект синергії відображає формування додаткових конкурентних переваг учасників кластеру в результаті їх системної взаємодії [14, с.468]. За умови взаємодії трьох ефектів (масштабу, поширення, синергії) навіть неприбуткові підприємства кластера мають можливість подолати нижній поріг рентабельності за рахунок підвищення продуктивності праці та зниження собівартості продукції.

Висновки і перспективи подальших розробок. Інтенсивний розвиток транскордонних кластерних систем в Україні передбачає прийняття концепції і розробку загальнонаціональної програми розвитку кластерних об'єднань на основі реалізації моделей кластерного розвитку транскордонних євро регіонів, що складаються з низки послідовних організаційно-економічних взаємоузгоджених заходів, об'єднаних в системний механізм.

У результаті використання кластерних технологій прискорюється створення внутрішніх і зовнішніх конкурентних переваг економічних суб'єктів, посилюється підтримка конкурентного середовища, що позитивно впливає на підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах інтеграційних процесів. Підтримка кластерних ініціатив є дієвим інструментом стимулювання економічного розвитку депресивних транскордонних регіонів, а також прискорення інноваційного зростання як у високотехнологічних, так і

традиційних секторах економічної діяльності. Позитивними ефектами формування транскордонних кластерів є розвиток кооперації та встановлення партнерських стосунків між компаніями, що, у свою чергу, активізує генерування інновацій, сприяє зниженню трансакційних витрат та, відповідно, створює додаткові конкурентні переваги для єврорегіонів.

Список використаної літератури

1. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / [за ред. акад. НАН України В. М. Гейця]. – К.: Ін-т екон. прогноз., Фенікс, 2003. – 1008 с.
2. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В. М. Геєць. – К.: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2009. – 864 с.
3. Геєць В. М. Кластери і мережеві структури в економіці – тема досить цікава, але на сьогодні ще до кінця не вивчена / В. М. Геєць // Економіст. – 2008. – № 10. – С. 10–11.
4. Соколенко С. І. Сучасний економічний розвиток регіону на основі інноваційних промислових кластерів / С. І. Соколенко // Матеріали семінару-наради «Розвиток територіальної громади на основі кластерної моделі виробництва». – Сміла, 2009.
5. Соколенко С. І. Проблеми і перспективи посилення конкурентоспроможності економіки України на основі кластерів / С. І. Соколенко // Економіст. – 2008. – № 10. – С. 31–35.
6. Войнаренко М. П. Кластери як полюси зростання конкурентоспроможності регіонів / М. П. Войнаренко // Економіст. – 2008. – № 10. – С. 27–30.
7. Захарченко В. І. Кластерная форма территориально-производственной организации: [монографія] / В. И. Захарченко, В. Н. Осипов. – Одесса: Фаворит, 2010. – Ч. 2. – 236 с.
8. Шрьодер Ж. Кластерний підхід у стратегії регіонального розвитку: зб. матер. міжн. конф. «Місцевий та регіональний розвиток в Україні: виклики та можливості» / Ж. Шрьодер. – Київ, 2005. – С. 30–42.
9. Мікула Н. А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: [монографія] / Н. А. Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
10. Мікула Н. А. Стратегія формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів: зб. наук. праць / Н. А. Мікула // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів. – 2008. – Вип. 3 (71). – С. 129–141.
11. Беленький П. Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев. – Львів: Інст. рег. досліджень НАН України, 2005. – 214 с.
12. Рекомендації щодо впровадження нових форм транскордонного співробітництва: [кол. авторів за ред. д.е.н., проф. Н. А. Мікули]. – Львів: Ін-т. рег. досл. НАН України, 2010. – 150 с.
13. Портер М. Конкуренція / М. Портер; [пер. с англ.]. – М.: Вільямс, 2002. – 496 с.
14. Брикова І. В. Конкурентоспроможні кластери як основа формування регіональних інноваційних систем країн світу / І. В. Брикова // Формування ринкової економіки. Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи. – Ч. 2. – Київ: КНЕУ ім. В. Гетьмана. – 2011. – С. 465–474.

Прийнято до друку 30.01.2013